

Opracował: Paweł Dobrosielski

Scenariusz lekcji: język polski lub filozofia

Temat: Parabola losu jako labiryntu bez wyjścia – „Schody” Stefana Schabenbecka (1968)

Czas: 2 godziny lekcyjne, w tym projekcja filmu (trwającego około 7 minut)

Metody pracy: wykład, burza mózgów, dyskusja, praca z tekstem, wypowiedź pisemna (jako praca domowa).

Cele:

Po zajęciach uczeń:

- rozumie i wyjaśnia znaczenie takich pojęć jak: *parabola, los, labirynt, puenta, symbol, alegoria, sens i bezsens, kondycja egzystencjalna, zagubienie w świecie*;
- rozwija umiejętność krytycznej analizy przekazu filmowego oraz tekstu opowiadania;
- wskazuje, charakteryzuje i ocenia różne odpowiedzi na pytanie o sens życia;
- rozumie specyfikę gatunkową krótkiego filmu animowanego;
- rozumie sposób krążenia i rozwoju pewnych motywów w sztuce.

Słowa kluczowe: parabola, los, labirynt, puenta, symbol, alegoria, sens i bezsens, kondycja egzystencjalna, zagubienie w świecie, samotność, bezcelowość, film animowany.

Materiały pomocnicze: opowiadanie Jorge Luisa Borgesa „Dwaj królowie i dwa labirynty”, w przekładzie Andrzeja Sobola-Jurczykowskiego, wraz z notką biograficzną o pisarzu; notka biograficzna o Stefanie Schabenbecku; krótki film animowany „Katedra” Tomasza Bagińskiego (dostępny w Internecie na stronie producenta – <http://www.platige.com/index.php?lng=pl&tu=27>).

Przebieg lekcji:

1. Wstęp nauczyciela. Powitaj uczniów. Wyjaśnij temat, opowiedz o twórcy filmu i o samym dziele (na podstawie notki biograficznej).
2. Burza mózgów i skojarzenia. Poproś uczniów, aby opowiedzieli, co kojarzy im się z pojęciem labiryntu i jakie budzi w nich uczucia (np. zagubienie, poczucie beznadziei, brak wyjścia, zamknięcie, itd.). Zapisuj skojarzenia na tablicy.
3. Projekcja filmu. Poproś uczniów, aby w trakcie oglądania zwrócili uwagę na środki, za pomocą których budowane jest napięcie – gra cieni, muzyka, praca kamerą, ruchy postaci.
4. Dyskusja. Zapytaj uczniów, jakie uczucia wzbudził w nich obejrzany przed chwilą film (mogą się pojawić takie odpowiedzi jak znużenie, przygnębienie, smutek, bezcelowość wysiłku, itd.). Porównaj te uczucia z tym, co zostało wypisane na tablicy na początku zajęć. Co oznacza puenta (zmiana człowieka w kolejny stopień)? Jak można zinterpretować tę metaforę? Czy wszystkie stopnie to jacyś poprzedni ludzie? Kim jest postać na filmie?

Dlaczego potknęła się przy pierwszym stopniu (zdziwienie, nieprzygotowanie)? Dlaczego postać jest samotna, dlaczego nie ma nikogo innego w tym labiryncie? Jaki cel ma to błądzenie? Dlaczego postać staje się w pewnym momencie znużona? Co Schabenbeck chce nam przez to powiedzieć o sensie życia? Czy ta postać jest szczęśliwa? Czym jest labirynt schodów? Dokonaj z uczniami interpretacji filmu na podstawie powyższych pytań. Uczniowie powinni dojrzeć uniwersalne przesłanie tego dzieła oraz odczytać sensory różnych symboli (schodów, labiryntu, przemiany, znużenia).

5. Objasnienia nauczyciela, dotyczące kluczowych pojęć – symbol, alegoria, los człowieka, samotność, bezsens, kondycja egzystencjalna. Wyjaśnij definicyjne (słownikowe czy encyklopedyczne) znaczenie pojęć, dostosowując szczegółowość wykładu do potrzeb, możliwości i wiedzy uczniów na różnych poziomach edukacyjnych. Opowiedz o paraboli jako pewnym gatunku wypowiedzi, który cechuje schematyzm fabuły, uproszczona konstrukcja postaci, obiektywny i wszystkowiedzący narrator, selekcja realiów, umowność (nawiąź do przypowieści biblijnych jako modelowego przykładu paraboli). Pokaż, jak funkcjonują wyżej wymienione cechy w filmie „Schody”. Wyjaśnij, że parabola ukazuje kondycję egzystencjalną każdego człowieka w świecie. Poproś uczniów, aby w jednym lub dwóch zdaniach sformułowali przesłanie filmu „Schody”. Następnie poproś o odczytanie kilku.

6. Objasnienia nauczyciela na temat specyfiki filmu animowanego. Powiedz, że film animowany jest tworzony techniką zdjęć poklatkowych. Dzięki pewnej nierealności czy umowności wydarzeń może przekazywać treści bardziej uniwersalne niż filmy kręcone w rzeczywistości. Wykorzystanie takich środków jak cienie, muzyka, oddalenie lub przybliżenie kamery (które wszystkie występowały w „Schodach” Schabenbecka) pozwala na podkreślenie przesłania filmu w większym stopniu niż w przypadku filmów kręconych zwykłą kamerą.

Zapytaj, czy uczniowie znają inne krótkie filmy animowane – powinna w tym kontekście pojawić się „Katedra” Tomasza Bagińskiego. Przywołaj to dzieło i wskaż, że Bagiński cytuje Schabenbecka – bohater „Katedry” również zamienia się w jeden z elementów konstrukcji. Jeśli masz taką możliwość, wyświetl teraz uczniom ten film. Spytaj o różnice i podobieństwa. Spytaj uczniów ponownie o ich interpretację tego motywu – dlaczego postaci zmieniają się w elementy konstrukcji świata? Co oznacza taka metafora? Co ta przemiana oznacza dla tych postaci?

7. Opowiadanie Borgesa i dyskusja. Opowiedz o argentyńskim pisarzu (na podstawie notki biograficznej). Rozdaj każdemu uczniowi kopię opowiadania, które powinno zostać przeczytane na głos. Spytaj o ich wrażenia i uczucia z lektury. Czy są podobne do tych, które towarzyszyły filmowi? Dlaczego? Jaki wpływ ma na to motyw labiryntu i zagubienia? Co oznaczają dwa labirynty w opowiadaniu Borgesa? (dwa spojrzenia na sens życia jako labiryntu, które prowadzą do jednego – zagubienia i śmierci). Dlaczego chaos i cuda nie są dziełami właściwymi ludziom? Czy zgadzasz się z takim postawieniem sprawy?

8. Zakończenie, podsumowanie i zebranie wniosków. Wskaż na krążenie motywów w sztuce – labirynt jest jednym z podstawowych nośników znaczenia głównych pojęć, o których była mowa na zajęciach. Spytaj o pierwszy labirynt – powinien pojawić się Minotaur i labirynt wzniesiony przez Dedala na Krecie. Film Schabenbecka oraz opowiadania Borgesa nawiązują

Praca domowa:

Który z labiryntów w opowiadaniu „Dwaj królowie i dwa labirynty” Borgesa – króla Babilonii czy króla Arabii – bardziej przypomina ten z filmu „Schody” Schabenbecka? Dlaczego? Odpowiedz pisemnie, uzasadniając swoje stanowisko.

Materiał pomocniczy 1

Jorge Luis Borges „Dwaj królowie i dwa labirynty” przeł. Andrzej Sobol-Jurczykowski

Opowiadają ludzie godni wiary (ale Allah wie lepiej), że w pierwszych latach żył król wysp Babilonii, który zebrał swych architektów i magów, i rozkazał im zbudować labirynt tak powikłany i subtelny, iż najbardziej roztropni mężowie nie chcieli zaryzykować doń wejścia, a ci, którzy wchodzili, gubili się. Oburzające było to dzieło, gdyż chaos i cuda są dziełami właściwymi Bogu, nie zaś ludziom. Po upływie pewnego czasu przybył na jego dwór król Arabów, i, żeby zakpić z prostoty swego gościa, król Babilonii skłonił go, by wszedł do labiryntu, gdzie błąkał się, przepelniony wstydem i zmieszaniem, aż do zapadnięcia zmroku. Wówczas wezwał pomocy boskiej i odnalazł wyjście. Usta jego nie wypowiedziały żadnej skargi, ale rzekł królowi Babilonii, że w Arabii ma lepszy labirynt i że pokaże mu go, o ile zezwoli Bóg, pewnego dnia. Potem wrócił do Arabii, zgromadził swych kapitanów i dowódców twierdz, i najechał królestwo Babilonii z tak wielkim szczęściem, że zburzył zamki, pokonał ludzi i wziął do niewoli samego króla. Przywiązał go do grzbietu rączego wielbłąda i zawiózł na pustynię. Jechali trzy dni i rzekł mu: "O królu czasu, istoto i cyfro wieku! W Babilonii chciałeś mnie zgubić w labiryncie z brązu o wielu schodach, murach i drzwiach; teraz Mocny zechciał, abym pokazał ci mój labirynt, gdzie nie ma schodów do wspinania się, drzwi do pokonywania ani murów, które powstrzymałyby twe kroki". Następnie zdjął mu więzy i zostawił go pośród pustyni, gdzie umarł z głodu i pragnienia. Niech chwała będzie Temu, który nie umiera.